

RESTAURÁTORSKÁ ZPRÁVA

Portrét děvčátka

Akademie výtvarných umění v Praze
Ateliér restaurování výtvarných děl malířských
a polychromované plastiky
škola doc. Adama Pokorného

2025

avu

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE:

Název: Portrét děvčátka

Autor: Beneš Knüpfer

Datace:

Technika: olejomalba na plátně

Rozměry: 35x29.5 cm

Rozměry s rámem: 44.5x38.5 cm

Majitel: Národní galerie

Inv. číslo: O 6152

Datum převzetí: říjen.2023

Vedoucí pedagog: doc MgA. Adam Pokorný,Ph.D.

Odborný dohled: Theodora Popová, Akad. mal.

Laboratorní průzkum: Chemická laboratoř Národní galerie

Restaurátorský zásah: Marie Knapová,
studentka atelieru Restaurování výtvarných děl malířských
a polychromované plastiky

V Praze dne:

2. POPIS DÍLA

Jedná se o drobný obrázek, olejomalbu na plátně v ozdobném zlaceném rámu. Zobrazuje portrét neznámého děvčátka. Autorem je Beneš Knüpfer (1844-1910), představitel pozdního romantismu a naturalistického sensualismu. Přesná datace obrazu nám není známa. Blondaté děvčátko je vyobrazeno asi pětileté, je oděno do světle modrého šatu s naznačeným bílým límečkem.

3. RESTAURÁTORSKÝ PRŮZKUM

3.1 TECHNIKA MALBY

Portrét je namalován na lněném plátně o rozměru 35x 29.5 cm. Použité plátno bylo zřejmě vyříznuto z většího kusu už našepsovaného plátna, nasvědčuje tomu nepravidelný tvar a také fakt, že pouze při dolním okraji je ponecháno plátno k zahnutí za nosný rám. Plátno pravděpodobně nebylo nikdy zamýšleno k napnutí na nosný rám, jednalo se spíše o rychlou studii či skicu. Při bližším pozorování obrazu si můžeme povšimnout miniaturních dírek při všech čtyřech rozích, to by odpovídalo tomu, že obraz byl v minulosti přichycen špendlíčky k pevné podložce.

Plátno bylo tradičně opatřeno izolací (ve vzorku č. 1 je určena blíže nespecifikovaná organická vrstva). Podklad je křídový pravděpodobně emulzní, obsahuje uhličitán vápenatý a zinkovou bělobu. Povrch je hladký bez znatelných tahů od nanášení podkladu.

Podklad byl opatřen imprimiturou jež sloužila k snížení savosti, v tomto případě byl plošně nanesen bílý nátěr s olovnatou bělobou.¹ Při rozích je podklad s bílou imprimiturou viditelný, následná malba zde nebyla dotažena, protože zde byly umístěny špendlíky.

Podkresbu nebylo možné zachytit žádnou z použitých multispektrálních metod.

Olejové pojivo umožňovalo jemné zapracování tónů, charakter malby je skicovitý a působí velice svižně. Malba byla vymalována maximálně ve dvou vrstvách, skládá se z podmalby a malby hutnějšího charakteru. Postup malby mohl být zhruba následující: Obličejové partie byla neprve svižně podložena okrovo – hnědými tóny, v této fázi bylo také podloženo pozadí a drapérie šedavo – modrým nátěrem.² Svrchní vrstva malby je hutnější a v některých místech stínů je malba vynechána na podmalbu. V malbě se projevují tahy štětce a barevné shluky. Zřejmě odůvodněné tím, že malíř neměl čistou paletu. V části pod levým uchem se nachází barevný shluk. Laboratorním průzkumem je nám známo pigmentové složení pozadí. Oranžová vrstva se skládá z olovnaté běloby, hlinitokřemičitanů a okrů. V inkarnátech se lze domnívat že bylo užito olovnaté běloby, okrů a rumělky. V modré drapérii bylo pomocí XRF určena kobaltová modř.

Co se týče autorských změn z průzkumových metod je nám známo, že jistě nedošlo k větším posunům, které by byly viditelné. Původní lak se nezachoval nebo jen ve fragmentech.

Na povrchu malby v části modré drapérie se nachází několik barevných skvrn, působí to jako dílo náhody, například že vzniklé obtisknutím palety.

1 Ve vzorku č. 1 se v této vrstvě objevuje i čern na bázi uhlíku

2 Tento nátěr obsahuje olovnatou bělobu, ultramarin, rumělku a čern na bázi uhlíku s pravděpodobnou příměsí kostní černě

3.2 STAV DÍLA

Formát obrázku se v minulosti s nejvyšší pravděpodobností nezměnil, jako původní záměr se jeví i ze tří stran chybějící plátno pro zahnutí za nosný rám.

Obraz byl v ozdobném rámu volně vložený, na sucho vypodložený kartónem a zezadu zajištěn lištami, které byly k rámu připevněny hřebíčky. Z důvodu že obraz nebyl adjustován v rámu došlo k výraznému zvlnění plátna po celé ploše. Příčinou bylo popraskání malby v místech zvlnění.

V některých místech došlo i k menší ztrátě barevné vrstvy i s podkladem. Nejvíce se tak projevilo při horním okraji uprostřed. Další ztráta barevné vrstvy i s podkladem je znatelná při okrajích kde dochází k mírnému rozvláknění.

Malba je v části nosíku, při levém koutku úst a v místě pravého spánku lehce odřena až na podklad. Další drobné poškození se týká pastózního nánosu v drapérii – část pasty odpadla.

4. METODIKA PRŮZKUMU A POUŽITÉ PRŮZKUMOVÉ METODY

- rozptýlené denní světlo, boční razantní osvětlení
- UV luminescence, UV fotografie, UV falešná barevnost
- IR fotografie, Osiris, IR falešná barevnost
- RTG
- Dino-lite mikroskop
- laboratorní průzkum
- XRF

POUŽITÉ PŘÍSTROJOVÉ VYBAVENÍ

Canon EOS 6D, makroobjektiv Sigma 70mm F/2.8, objektiv 50mm F/1.8

UV led lampy, halogenová světla

filtry: UV a IR cut, X-nite e330c, Hoya Infrared R72

5. NÁVRH NA RESTAUROVÁNÍ

- úvodní a průběžná fotodokumentace
- vyjmutí obrazu z ozdobného rámu a vyrovnání okrajů
- prekonsolidace
- průzkum neinvazivními metodami (vis,UV, IR, RTG)
- laboratorní průzkum
- celoplošná konsolidace
- snímání laku a nečistot
- tmelení obrazu
- vypnutí obrazu na nosný rám
- retuš
- závěrečné lakování

6. POSTUP RESTAUROVÁNÍ

Při průzkumu byly nejprve použity opticko-fyzikální metody.

V místech, kde byla ztráta malby bylo nutné prekonsolidace. Ta byla provedena 5% želatinou a předsmáčením pomocí white spiritu. Uvolněná malba byla následně zatížena do druhého dne.

Po prekonsolidaci bylo možné přistoupit k dalšímu důkladnému průzkumu. Dílo bylo pak možné sejmut z rámu a vyrovnat okraje.

Plátno bylo opatřeno po stranách stripy a napnuto na dočasný vypínací rám. Vzhledem k výraznému zvlnění plátna bylo nutné obraz aspoň částečně vyrovnat, proto byla vytvořena vlhlostní komora, kdy na melinexu byla umístěna vanička s vodou, nad ní byl bezpečně usazen obraz napnutý na vypínacím rámu, celé to bylo překryto vrstvou melinexu a zatíženo pytlíky s pískem. Po celou dobu, kdy byl obraz ve vlhlostní komoře, byla kontrolována vlhkost, a to díky vlhkoměru, který byl umístěn vedle obrazu.

Poté bylo možné přejít k celoplošné konsolidaci. Nejprve byl z rubové strany nanesen štětcem roztok Plexi-solu, v poměru 1:3 s Shellsolem A a Shellsolem T, který byl následně aktivován na nízkotlakém nažehlovacím stole. Pomocí knihařské špachtle byly jemně stlačeny vystupující krakely.

FOTOGRAFIE V DENNÍM ROZPTÝLENÉM SVĚTLE

FOTOGRAFIE V DENNÍM ROZPTÝLENÉM SVĚTLE

FOTOGRAFIE V DENNÍM ROZPTÝLENÉM SVĚTLE

FOTOGRAFIE V DENNÍM ROZPTÝLENÉM SVĚTLE

